

Відгук

офіційного опонента на дисертаційне дослідження Рябого Юрія Олексійовича «Політичний плюралізм в системі змін внутрішньополітичних процесів в Україні», представлене на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути та процеси.

Сучасному стану демократичних перетворень в Україні властиве те, що, з одного боку, народовладдя є символом жаданого майбутнього, а з другого – суспільні інститути та ЗМІ, практика участі населення у виборах співіснують із розчаруванням у демократичному реформуванні.

Суспільству необхідна система стримувань і противаг, завдяки чому досягається баланс між різними елементами, які, конкуруючи один з одним, сприяють соціальному прогресу в цілому. Завдяки політичному плюралізму в демократичній країні можливі самостійність і рівноправність різноманітних елементів суспільства. Тільки завдяки тому, що надається кожному соціальному інституту, кожному громадянину рівна самостійність у визначенні своїх цілей і дій, у суспільстві створюються сприятливі умови для творчості, пошуку альтернативних шляхів розвитку.

У політичному житті демократичного суспільства надзвичайно важливе місце належить різним ідейно-політичним течіям як певному способу тлумачення політичної реальності, так і способу політичних дій, що спрямовані на збереження, або на зміну існуючої політичної реальності. Тому актуальною слід вважати вивчення теми політичного плюралізму в системі змін внутрішньополітичних процесів в Україні та як фактору трансформації суспільно політичних відносин. Наукове дослідження специфіки політичного плюралізму та обрані методи дослідження проблематики не викликають сумнівів.

Використовуючи системно-структурний метод автор досліджує розвиток теорії трансформації суспільно-політичних відносин, висвітлює такі поняття як «трансформація суспільно-політичних відносин», «транзитологічним процес» (с. 13) та досить цікаво дає визначення поняттю

«електоральні демократії» - як прикордонні, напівдемократичні режими, які мають деякі, але не всі, сутнісні ознаки ліберальної демократії й перебувають між демократією й авторитаризмом (с. 17).

Варто підкреслити як дисертант окреслює ознаки політичного плюралізму і наголошує: «Характеристика суспільно-політичних відносин як плюралістичних означає, що вони відкриті для зовнішнього впливу, і громадяни, індивідуально або в організованих групах, мають багато можливостей впливати на формування та втілення політики (с. 30).

У другому розділі автором розгорнуто досліджено етапи трансформації політичного режиму України, розпочинаючи з кінця 1980 р. і включно 2010 р. Від першого періоду руйнування тоталітаризму зародження деяких демократичних елементів, до другого періоду трансформації функціонування політичного режиму, зокрема обмеження свободи слова, концепцію влади в руках президентського оточення і на завершення третього періоду законсервованість трансформації демократичного режиму (с. 67–69).

Безперечно, що проблема трансформації політичних відносин України не є новою, але автор знаходить вдалий ракурс дослідження, використовуючи всебічну різносторонню думку вчених, акцентує увагу та аналізує політичну довіру та соціальне становище влади у розрізі 1991–2015 рр. (с. 72–75).

Досліджуючи чинники оптимальної трансформації у третьому розділі, автор підкреслює суперечливість демократії звертаючи увагу на те, що демократія не може бути «управлінням народом» в буквальному розумінні.

Цікавим є ствердження, що формування середнього класу є одним із ключових моментів у системі реформування суспільно-політичних відносин у напрямку їх плюралізації.

Варто зауважити, що середній клас вважається базовою основою суспільства майже в усіх високо розвинутих державах світу, адже саме представники даного класу здійснюють значний внесок у тенденції економічного зростання та стимулюють розвиток демократичних засад управління та врядування. Становлення ефективного та дієвого середнього

класу в українському суспільстві, його зміцнення виступає у якості політичного та гуманітарного замовлення суспільства.

Досліджуючи питання поліетнічної української держави, оптимальним на думку автора для забезпечення її загальнонаціональної консолідації була б етнополітика плюралізму, яка б виразила принцип єдності через багатоманітність як фундамент утвердження толерантності. Наголошуючи при цьому потребу належним чином врегулювати на законодавчому рівні місце і роль парламентської і позапарламентської опозиції, а також ухвалити Етичний кодекс депутата, блок етичних обов'язків при реєстрації політичної партії чи іншого публічно діючого об'єднання громадян (с. 146).

Не можна не погодитись з думкою дисертанта про те, що політичному плюралізму в Україні потрібно пройти суттєве налаштування під низку факторів, які визначають політичну участь громадян у політичному в цілому, електоральному, зокрема, процесі, який детермінує суспільно-політичні відносини в суспільстві.

Разом з тим, попри всі відзначені позитивні риси представленого дисертаційного дослідження, варто водночас висловити і деякі міркування та зауваження:

1. Розглядаючи питання еволюція поглядів на концептуальні моделі політичного плюралізму у політичній науці автор порівнює особливості плюралістичного і неоплюралістичного підходів щодо розуміння демократії. На нашу думку слід більше акцентувати увагу на спільних рисах у підходах.

2. Висвітлюючи «партійну мозаїку» в Україні автору слід більш детально дослідити це питання і висвітлити не тільки перші демократичні вибори а і тенденції надалі.

3. Досліджуючи проблематику трансформації політичної системи на прикладі країн Вишеградської четвірки, автором не було проведене аналіз країн пострадянського простору серед яких – Молдова та Грузія, які мають схожі з Україною внутрішні проблеми та зовнішньополітичну стратегію.

4. Вказуючи на те, що для поліетнічної української держави оптимальним є забезпечення її загальнонаціональної консолідації була б етнополітика плюралізму, яка б виразила принцип єдності через багатоманітність як фундамент утвердження толерантності, авторові варто було б більш чітко зосередитись на факторах етнополітики плюралізму в реаліях політичного простору України.

5. Аналізуючи прояви політичного плюралізму в сучасних електоральних компаніях авторові варто було б детальніше проаналізувати парламентські вибори 2014 року та вибори до органів місцевого самоврядування 2015 року.

Наведені зауваження та побажання в цілому не зменшують позитивної оцінки дисертаційного дослідження Ю.О. Рябого з теми «Політичний плюралізм в системі змін внутрішньополітичних процесів в Україні», яке виконане на досить високому професійному рівні, є актуальним та самостійним дослідженням. Обґрунтованість наукових положень та висновків, сформульованих в дисертації не викликають сумніву. Розбіжностей між текстом дисертації та положень автореферату немає, що дає всі підстави для належної оцінки даної роботи та присудження Ю. О. Рябому наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути та процеси.

Офіційний опонент –

кандидат політичних наук, доцент кафедри
політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський
національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»

В. В. Стоцький

